

مکرمہ بیار التخیل

۱۸ نجی سنہ

سنہ ۱۳۱۶

جزء، عدد : ۷۷

مؤاخذہ

(ما بعد عن جزء ۷۶)

ایک نجی پردہ دہ موزقوتک خانہ سندنہ یز . موزقوت دم احتضار دہ . چو جغتک بشیکی یانندہ بولنان اوزون بر اسکملہ اوزرینہ سریش . سودینہ — ایری یاری کویلی برقادین — ایله موسیقی انجمن دانش مایسندہ یک چوق مناسبتندہ بولاش اولان اسکی رقصہ لردن و ذوق و سفاہت عالمندہ حاز قصب السبق دوقتورک سنلی بنلی کوروشدیگی وقارتلرینک اوزرینہ : « اوپہرا ابہسی » یازیلی بولنان قابله نک مکالمات . علمتہ سندن متولد کورلتیار آرمسندہ اویبور . ہرچنغراق اوریشتندہ موزقوت اویانوب ژانک گلدیگنہ ایسانہرق تیریبور . حمای ضحیرت ایچسندہ . مضطرب . الک صگرہ جنغراقینہ چالیدیور . ژان گلیور . ملاقاتلری (مہلقہ درام) شغشعہسی اولمدیفی حالہ صوٹک درجہ دہ مہج : بورادہ ابراز ایدیان معرفت قلیبہ ہرنہ قدر معتدل وقوتلی ایسہدہ تاثیراتی یک زیادہ تمہج آور . ہیچانک اعصابی لرزہ دار ورعشہ جسمانیہ آرمسندہ روحی دوچار تزلزل ایستدیگی زمان احتضارک صحنہ دہ کوریشی صنعت فاجعہ نویسی قواعد مرعیہ سنی براز تجاوز ایدیور . موزوت عاشقندن اوغلانی ترک ایمیہ جگنہ وقاریسنتک آنا اولمغہ راضی اولہ جغتہ دار وعدہ آلیور . موزقوت

حساب اولدینی حالده بالذات نەپەر ، نه والده اولمەدن بر ولد غیر مشروعی قبول ایدمەك كنج زوج و زوجە پك نادر در . فقط مؤلفلر تدقیقات متبعانە دینلان موهبە مخصوصە مالک اولدقلرندن اشخاص بر حیات تازە ایچندە کورینیور . اثرک محتوی اولدینی اوصاف ، بر صورت متمیزه و نابتەدە ایسەدە ، حقیقی تقلید ایچون اولدقە قاریشیق .

پیس فوق العادە مظهر قبول اولمشدر . موسیو موباسانک « جوجق » عنوانی بر حکایه سندن مستخر جدر .

لئون قلارەقی

افکار مؤاخذین

بۇ پیسک الک برنجی واک شایان دقت جهتی اته اثر لیبراه خاص اولان قاله افراغ ایدلمش اولسندەدر .

موزوت بر بدیعۀ ادبیە دگلدر . بو حالی اکتساب اتمسی ایچون دها پك چوق لازمدر . فقط زیادە سبیلە سزاوار اهمیت بر اثر در . مؤلفی ایچون ا قومدی فرانسزاده توجهات مخصوصی جالب اوله جقدر . پك محق اوله رق فوق العادە مظهر قبول عامه اولدی ... موسیو دو موباسان صحنەدە بو آنە قدر سويلنامش اولان طرق بیسانک بر طرز طبیعیسیلە یازیور : بۇ طرز بیان که هر کلمسی بارلاق وجوهر داردر .

فرانسیسیق سارسەی

موزوتی سیر و تماشا ایدرکن تماماً آغلامدم ایسەدە پك آز قالدی . خیلی زماندن بریدر برنجی دفعه اولق اوزره تیارودە آرزوی بکایه دوشدم . موزوت صوگ درجه حاکی انسانیت وشفقت بر اثر گرین اوله رق . وقعیمی ترکیب ایدن اشخاصک جمله سی اصالت قلب و وجدانه مالک اولدقلرندن پك زیادە مشکل و نازک بر موقع ادبی

کمال سهولت و جدیت ایله نتیجه لنیور . والحاصل بۇ اثر سرایا کوزللك دینسلان
خصیصه نك اڭ واسع . اڭ سر آزاد ، اڭ پایدار بر قسمتی تشکیل ایدیور .

ژول له متر

موسیو دو موپاسان و موزمانك بۇ اثری مزیت نادره یی حازر بر پیه سدر .
انسانیت ایله مشغون ، هان حقیقی ، دائماً عالی حسیاتدن مرکب بر اثر در . وظائف ،
یکئی ، شکل و هیئت تماشای انطباق ، اعتدال ، ظرافتیه جالب نظر در . بۇ پیه س
طرز جدید شاعرانه یه ، اولجه ته آتر لیبرده و سارده ده پك چوق تطبیقاتی کوردیگم
اصوله کوره قبله آلمشدر . قواعد مخصوصه یه مبتنی بر پروگرام موجبه یکدیگری
تعقیب ایدن ، یکدیگری نه بر رابطه قویه ایله مربوط اولان پرده لردن ، بربری آرنجه
گلان تابلو لردن اثر یوق .

رده دومیق

(موزوت) پیه سی بالخاصه فرط اقتدار و ذوق ادبی یی حازر بر اثر در . بۇ اثری
نظر تماشادن کچیردیگم زمان کوردیگم معرفت ادیبانه کاملاً یکئی بر اساس فاجعه .
نویسیدن نشانه دگل ایسه بیله درامه عائد تأثیراتی ، حقیقتی بر تدقیق شدید ایله
تحرری ایتك ده پایدار قیلقی آرزو سندن منبعشدر . موزوتده بردن بره نظر دقتی
جلب ایدن شی ساخته اطواره روی تنزل کوسترلمدیگدر مؤلفلری حیاتی
نصل کوردیلر ایسه آنك تظاهرات عدیده سنی کمال جدیت ایله بزه نقل ایتك امانه
دوشه رك بۇ درجه کالی بولمشدر .

ل. برنار دو رۇسن

اصل تیاتر ق نامنه لایق ، کمال مهارتله ترتیب ایدلمش بر پیه سدن آتی اڭ زیاده
قیمتدار ایدن جهت ، حسیات انسانیه و بر تهییج مؤثر ایله مشغون بر درام اؤلمسیدر .

سادە بر حاله افراغ ايدلمش اولان حرکات و صورت جريان وقعه اساساً بساطت -
کامله يه مظهر در . صحنه لوك جمله سى زياده سيله توضيح ، کمال مهارتله ترسيم ايدلمش
ايسه ده بعض تابلو لوك تحليل حسيات مقصديله پک ايلري يه واردير يلوب دقتله تعميق
ايدلمشنى مانع دکلدر .

و. دوقوتان

— — — — —

۴

فلسفه

تحليل حکمی

استقبال علم . ۱۸۴۸ سنه سى محصولات فکريه سى

مؤلفى : موسيو ارنت رنهان

۱۸۹۰ سنه سننده موقع انتشاره وضع ايديلن بۇ کتاب . مؤلفى طرفندن ۱۸۴۸
سنه سى اواخريله ۱۸۴۹ سنه سى اوانلنده يازلمشدر . محتوياتى صاحب اثرک گنجلىکده کى
مسلك اعتقادىنى معرف اولغله رنهانى بيلنلرجه پک بيوک براهميتى حازدر .
موسيو رنهان فاتحه مقال اولمق اوزره حيات کامل نامنه حضرت يسوعک شو
کلامنى اساس قاعده اتخاذا ايديبور : « يالگىز بر شى لازمدر . » رنهان بو اساسى
کندى طرز جريان فکريله تاويل ايديرک قبول ايليبور . آنى توسيعه کافه قابليت -
حکمييه سنى آگا ويرمگه بذل مجهود ايديبور . رنهانه کوره (Unum necessarium)
يعنى (يالگىز بر شى لازمدر) کلامى خيره تشميل ايدليگى کى حقيقت و حسنه ، يعنى
حيات فکريه نك تمامنه ، بديعه خياليه نك (Idéal) کافه متفرعاتنه دخى تشميل ايدلى
ايمش . سماوى ، الهى ، مقدس اولان ايشته بو قاعده تشميله نك احتوا ايتديگى
فوائدکليه ايمش . منافع و حظوظاته مصروف بر حياتدن منفور و محقر هيج بر شى
اوليوب متناهي نك عدم تناهى حضورنده معدوميتى کى بو حيات سقبيله دخى حيات غلوبه

یابنده معدوم اولمی ایش . بو نقطه نظر دن دین نصرانی به عائد افعال تقوی پرورانه ایچون یالکیز موجب مباحات و تفاخرات اولان فلسفه ، علم ، شعر ماثرفکرینه دن معدود اولدیفنه کوره معارف مقدسه دن اولیور . بونلر حیات علویه نك صور - مختلفه سی ایش کبی تجلی خیر معنوی عنوانیه (Unum necessarium) ا ک متفرعاتی تشکیل ایدیور .

موسیو رنهان حیات کاملک . یعنی حقیقت ، حسن و خیره و بونلرک نظیری اولان علم ، شعر و اخلاقه مصروف حیات علویه کبی اوج صنف حیاتک یکدیگرینه معادل و موازن اولدیفنی اعلان اتمکدن احتراز ایتیور . رنهان بو اوج صنفک تکمیل ایچون متساویاً لازم اولوب آره لرنده ذرئاً فرق اولدیفنی دخی بیلدیریور . اخلاقک تحرّی حقیقت و حسن فضیلتک فوقیه جیقارلمنی ایسته میور . ایسته بر صورت نتیجه اثرک فکراصلیسی اولوب مؤلفک ایمان و اعتقاد نصرانیتدن و حتّی فکر نصرانیتدن افتراقی میندر . مؤلفک استقبال ایچون ایسته دیگی و آکلادیفنی انسان کامل نمونه سی « قدرت و قوه عالیّه سنه یالکیز جهت اخلاقیه یی مظاهر گوسترمیوب انسانیتک جهت بدایع شناسی و فن گستریشنی دخی مظاهر گوسترن بر یسوعدر . مومی الیه دیورکه :

۱) بر حس جمیل . بر فکر جمیله ، بر فکر جمیل ، بر فعل جمیله معادلدر . بر مسلك فلسفی بر منظومه یه ، بر منظومه بر کشف فنی یه ، بر حیات فیه بر حیات فضیلت پرورانه یه مقابلدر . انسان کامل شاعر ، حکیم ، عالم ، فاضل اوله جق اولانددر .

« فقط بو صفات متحیره فاصله و ازمنه مختلفه ده اکتساب ایدلیوب حیاتک هر زماننده صمیمی وجدی صورته مکتسب اوله جقدر ... اکثریا اخلاق حسنه نك مکمل انسانیت اولدیفنی . تحرّی حقیقت و حسنک بر نعمت فطریه اولوب انسان کاملک ناموسلی بر آدمدن بشقه بر شی اولدیفنی زعمنده بولیلور . نمونه کمال بزه بالذات بشریت طرفندن اراه ایدلمشدر . حیات کامل بتون بشریتی ایودن ایویه گوسترن حیاتدر . بناء علیه معرفت و تربیت لازمه یی اکتساب ایتش اولان بشریت یالکیز اخلاقی دکلدر . عالم ، متجسس ، شاعر و هوسکار اولان بشریتدر . »

موسیو رهنانه گوره علم ، شعر و اخلاق بر آهنگ علوی ایله بریره اجتماع ایدمەرك تام و طبعی بر دین تشکیل ایدیورکه بۇ ذهاب ، ذهاب مستقبل اوله جقدر ، آنک او امر مخصوصه سندن اوله رق اجرا ایدیلەجک افعال نسبةً آز محقر بر حیاتک افعالنەدندر . چونکه بۇ حیات ، آنک زیاده استفادات و منافعدن فارغ ، آنک زیاده حظوظات و لذائذدن دامن کش اولان حیاتدر . مریات و محسوساته قارشى انسان لاقید طوره ماز ، ایجاب قدر ، مقتضای خلقت بو مریات و محسوساتده مندیج اقلان سرى آکلامغه میالدر . انسان ایچون دنیایه ، نفسنه ، سبب اقله دأر بر اصول ، قاعده لازمدر . ادیان قدیمه باللزوم بردن بره میدانە چیقان مسئله عظمیانک صور حلیه اولاسیدر . بو صورتله بر بارکاه الوهیتدن منجلی و شایان اعتقاد نصوص و اساس دینیەدندر . علم اصولی بو نصوص و اساسه شهره مستقیمده تصادف ایدمەرك چاربار ، آنلری تکذیبه ، آنلره مجادله یه مجبور اقلور . آنلری تبدیل ایتمەكده مضطر قالیر ، تبدیل ایتدجکه مزیت و فیتی آرتار .

مؤلف ، اسناد ایتدیگی بو وظیفه گسترانه فعال مایرید اقلیمی آرزو سنده بولندیغی بۇ هوس معرفت اوزرنده شدله اصرار ایدیور . بو نقطه ، نخبه آمال و مقاصدی صورتده تمثیل ایلور . زیرا تکرار دن احتراز ایتمەرك کتابنک یک چوق یرنده ینه اورایه دؤنیور . دییورکه :

« بگا گوره علمده نتیجه یکانه واردر . بو نتیجه حل معمدان عبارتدر . یعنی مریات و محسوساتک معنای حقیقیسنی انسانه قطعی صورتده سونک ، اق معمانی کندیلگندن ایضاح ایتک . تماماً طبیعت بشریه دن بشقه بر شی اقلیمان صلاحیت - مشروعه نامنه اقله رق ادیانک حاضر یابوب و یردیگی و آرتق قبول ایدمەدیگی نشانه صرفانی آگا و یرمکدر . مریات و محسوساته متعلق بر اصول جدیده و حقیقیه یه دسترس اقله میهرق یشامق انساجه یشامق دگلدر . »

موسیو رهنان کتابنک براز ده ایلرلرنده « علمی حدود و قطعی سنده قدر توسیع ایتک » لازم اقلدیغنی اعلان ایدیور . چونکه یالکز علم « بشریتک آنسر یشایه میه جنی شیئ ، بر نشانه یی ، بر قانونی و یره بیلور . »

بونگله برابر تحریات فیه نامنه اوله رق علمه بر وظیفه تفریق ایدلماسنی تأکید ایدیور . علمک کندی مقصد و حقنی تجلیات معنویه ایله تعیین و تحدید ایدمه جگنی و علم . سر آزاد و حاکم اولدقجه ، بر مقصد حکمی و دینی به مالکیتنه مساعده ایدلدجکه قیمت و حق موجودیتی غائب ایدمه جگنی بیلدیریور . دییورکه :

« علم ، تجلیات معنویه نك تعليم ايتمك اوزره ادعا ايتديكي شئي تحري به بدل اقدام ايتدجكه قيمتدير . اگر سز آنك قيمت علم بهاسنی نزع ايدمه جك اولور سه گز آگا طاسز بر طور تو ، كيره جك بر كميكه احتياجي اولانلره آيله جق قدر لذتلى برسوب بر افش اولور سگز . بونگله اكثفا ايدن ارواح صافيه اصحابى كمال صميميت ايله تبريك ايدرم . آفاق تدقيقاته حائل اولان بر مسلكى ساخته ديه اعلاندن چككم . منظره اولمق اوزره نامتناهى يي ايستم . »

علم و تجلیات ایکی خدمت گورمك حیثیتله یکدیگره متباین اولیور . برینك تصدیقاتیله دیگرینك تصدیقاتی آره سنده کی تضادلری میدانه چیقارمه احتیاج یوقدر . تجلیات معنویه علمک فائدهسنی محو ایدیور . علم تجلیاتی محرز گورندیکی وظیفه یی تجرید ایلور . بری نظر جدیدته آنجه دیگرى خاصه جدیدتن محروم اولور . « بگا یا بلیش . ترتیب ایدلش بر (قاعده) کوستر بر سه گز بگا یا به جق نه قالیر ؟ بهوده اویون ، مشغولیتسز اکلنجه . زیرا اول امرده بگا تعلیم ایدیلن شینك حقیقت مطلقه اولدیغنی بیلر سه م اثباتی بولمق ایچسون نه دن یوریلیم ؟ بؤ حال تلسقوب قوللانه شینك ممکن ایکن نظر عادى ایله نجومه باقق آرزو سنده بولمغه بگزر . روح مقدس معین و ظهیرك اولدیغنی حالده انسانلردن استمداد ایتمك کیدر تجلیات خاصه سنده علم قیمت ثانیسه به مظهر اولور . بؤ حالده حصر حیاته دکه جك اهمیتی قالیور . زیرا آگا اکتساب قیمت ایتدیرن شی بر صورت قطعیده مو هو بدیر . هیچ بر کیمسه ایکی افندی به خدمت ، ایکی مقصد کماله برستش ایدمه من کافه اعتقادات تجلیات آیاتك زوابطی بنسدن کسر ایدن علمک بخش ایتدیگی محبت صافیله در . عقلمن غیرى بر صاحب اقتدار طانیدیغنی اعلان ایتدیگم گوندن برى علم و حکمتك شرائطنى وضع ایلدم . »

رہناتک اصولہ . رہناتک فیکرینہ گورہ علم مافوق الطبیعیہ بی انکار ایدر جوہر .
 علمی بہ مزیت بخش اقلان شی کافیہ حادثات حقیقیہ بی عین مرتبہ دن طامیق . یعنی جملہ سنی
 طبیعتک داخلندہ گورہ مکدن عبارتدر . علمہ مستندہ اقلان ایمان صاف بر اؤرتودوقس
 نژدندہ ایمان ناقصدن معدوددر . چونکہ شبہہ . حقیقۂ علمی ہر درلو تخریاتہ لازم
 اقلان نقطۂ حرکت آنک ایچون جملہ نمونو عائدندر . فی الحقیقہ اؤرتودوقس آراماز .
 اقلدن جدی صورتدہ حقیقی اقلدیغنے اینانیدی شیئی اثباتہ چالیشیر بالعکس
 علم کمال صمیمیت ایلہ شبہدن ابتداء ایدہرک مؤاخذہ بہ باشلار . مؤاخذہ آنی
 نرہ بہ سوق ایدرسہ آنکلہ برابر گیتمگہ مہیا بولنور . نتایج تخریاتہ روابط اجنبیہدن
 ہیچ بریلہ مربوط دکلدر .

عقل ایلہ ایمانک اتحادندن بحث ایتمگہ لزوم یوق . بؤ ساختہ مسئلہ بی موضوع
 بحث ایتمک یکدیگری متساوی عد ایدن ایکی قدرت متساویہدن بحث ایدلیگی
 قبول ایلمکدر . بناء علیہ ایکسندن بری کل اقلغی و دیگرینک اقلسنی ایستہر
 وایستہمگہ مجبوردر .

موسیو رہنان علوم و مدنیت جدیدہ بی ہر طاقم ترقی شکن مسالکک تعرضاتہ
 قارشئ مدافعہ ایتمک مقصدیلہ استقبالدن . امیددن . استمداد ایدہرک بشریتک اساساً
 اینی اقلدیغنی . ترقیات طبعیہ سنک مشروع اقلوب تنزلات و محویاتہ منجر اقلہ میہ جغنی
 بیان ایدیور . دیورکہ :

« بن انسانیتی اساس وجودی اوزرندہ خراب اقلمش . انسانلرک بر شبیلدا ی
 شئامندہ بوغاز بوغاز گلدیگنی گورسہم بیلہ طبیعت بشریہنک طوغری و مفطور کمال
 اقلدیغنی . سؤتفہمات و تفہیماتک بر طرف اقلہ جغنی و بر کون اقلوبدہ عقل و کمالک
 اجرای حکم ایدہرک اعلاندن بنہ کیرو طورہ مام . »
 موسیو رہنان بؤ آنہ قدر علمک آثار تخریبدن ماعداد بر شی گوسترمدیگنہ قائل
 اؤلیور . دیورکہ :

« علم طبیعتہ تطبیق ایدلیگی جہتہلہ قوۂ خیالیۂ عوامک حیات . نشانۂ اخلاق
 و حریت اقلق اوزرہ کوردیگی شیلری قوای ریاضیہ حائندہ اثبات ایدہرک طبیعتک

لطافت ساحرانه و اسرارینی محو ایلدی . فکر بشرک تاریخنه تطبیق ایدیلنجیه دخی افراد ممتازیه خاص اولان اباطیل شاعرانینی محو ایلدی . مواد اخلاقیه تطبیق ایدیلنجیه اعتقادات تسلیمت کارانینی محو ایلدی که ، قلب ایچون بونلرک یرینی طوته حق هیچ برشی یوقدر .

اگر علم اولدینی گبی قاله ایدی آکا لغت ایتمکدن بشقه برشی یاییله مازدی . فقط هنوز صوگ سوز سویلنماشدر . بکله ییکز ! بکله ییکز ! برکون گله جک که اوکونده بشریتیه علم ادیانک علامته مقیس بر علامت ویرمکدن عبارت اولان پروگرامنی تأسیس و ترتیب ایده جکدر . برکون گله جک که علم بزه غائب ایتدیردیگندن زیاده سنی ویره جکدر .

« ایلک انسان تقسیماته گیریشمه مشدر . اشیایی حال طبیعیلرنده ، یعنی عضوی و ذیروح کورمشدر . آنک ایچون هیچ برشی متجرد دگلدیر . حیاتک تجزیه سیدر . تفریق مبادی خلقتده یوقدر . ایلک کوروش عمومی . آکلا بشلی فقط مبهم ، غیر صحیدر . هرشی اورایه بلاتفرق بیغلمشدر .

فکر بشرک دوره اولاسنده دوره تحلیلیه تعقیب ایدیور :

« فکر . اشیا و مواد ده زیاده دقتله تعلق ایتدیکه آنلرک مواد مختلفه دن متشکل اولدینی و قسم قسم نظر مطالعه و تدقیقه آلمق لزومنی تسلیم ایدر . ایلک فکر یا لکز برجهان کورمشیدی . ایکنجی دورنده بیک جهان ، ده ایشی هر شیده برجهان کورمشدر . عصر بصیرتی اوزاقلره قدر مد نظر ایده جگنه دلر ، طالار ، افق صورتده توجه ایده جگنه عمودی بر استقامت آلیز . نامحدود بر افق داخلنده غائب اوله جگنه روی ارضده و کندی اوزرنده ثابت قالیر . ایشته رؤیت جزئییه . صحت . تدقیق . تفریق دوریدر . برشی اختراع ایدلر ؛ تحلیل ایدیلور . فکر پارچه لانونوب آیریلور . »

اگر تحلیلده بر مقصد آتی اولیه ایدی ایلک (سنقره تیزم) مسلیکنه تأسف ایتلی ایدی . زیر بؤ مسلک حیات نامینی یدضبطنه آلمش ایدی . تحلیل ضبط ایده مدی . فقط تحلیل مستقبلده کی ترکیبی ، دوره وایسینی احضار ایچون لازمدر . او دورده طاعتیق پارچه لر یکیدن واحد حالنده برلشه جکدر .

» سنقرہ تیزم ایله ترکیب قدر بربرینسه بگزہ میان برشی بوقدر . هیچ برشی بونک قدر ارائه اختلاف ایده منز : زیرا ترکیب هر درلو عملیات تحلیل بهی کنیدی سینہ سنده حرزجان ایدی نور . آتی فرض ایدر . آکا استناد ایدر . بناء علیه صفحات بشرک کافه سی صلاح حاله شاهددر . زیرا صفحات مذکورہ نك جمله سی ده کاله ساعیدر . یالکز تناقص اقله بیلور . زیرا بشریت افعال و اعمال ترقی پرورانه سی قسم قسم اکل اتمکده و اشکالی لوحه عظیمه قطعیه و دورہ مستقبله بی نظردقی اوکنده بولندیردق یکدیگری تعقیباتسوید اتمکده درک . سنقرہ تیزم و تحلیل زمانلری امرار ایتدکن صگره او دورہ مستقبله ده دایره اشیا و موادی ترکیب ایله یشایه جقدر . «

موسیو رنهان بۇ حالت ثلثه . یعنی هرشی عمومی و قاریشق . اجزای موادی متفرق و صورت منخله ده گوزمک . اجزای مذکورہ حقنیده کی وقوف ایله برابر جمله سی بتکرار ترکیب اتمک قانونی یالکز ذکاوت بشریه ده دکل . کافه ذوی الحیاته تطبیق ایدیور . بربر ابتدائی . آنک اقسامی تفریق و تجزیه ایدن بر تحلیل . بۇ تحلیلدن منبع بر واحد جدید ایشه بونلر یشایان هرشی نك قانون نشو و نما سیدر . تکامل جهان قانونی ده بودر . ذی روح ابتدا بر مظلوم . قاریشق . معدوم الحیات بر واحددر . بعده بۇ واحد تکثر ایده ایده جهان اقلمشدر .

احمد راسم

